

méltődő problémák, amelyeknek nem szabadna probléma rangjára emelkedni. És pedig azért nem, mert a jogi személy központot és fiókot felolvasztó egysége a vitát megoldja. Peres fél mindig a részvénytársaság és se nem a központ, se nem a fiók, amelyeknek önálló jogalanságuk nincsen. A meghatalmazás irására pedig jogosultak a cégjegyzésre jogosultak a vonatkozó alapszabályi rendelkezések szerint. A fióknál alkalmazott cégvezető (akinek lehet akármi a közkeletű címe: fiókfőnök, igazgató, a lényeg: hogy van-e cégvezetői jogosultsága), éppugy a társaság cégvezetője, mint a központnál alkalmazott cégvezető. A cégvezető törvényi hatásköre és hatáskörének korlátozhatlansága ugyanazon szabályok alá esik, akár „központi“, akár fióknál alkalmazott cégvezetőkről van szó. Meghatalmazást nem a fiók, nem a központ ad, de a társaságnak erre jogosított közege: tehát igazgatósági tag és cégvezető. A szolgálati beosztás helye teljességgel közömbös.

Aki a gyakorlati életet ismeri, indokoltan fogja találni a szinte közhelyekre való utalással a helyes felfogás szemléltetését. Érdemes ideírni Staub fejtegetéseit, amelyeket ugyan általában a fiókra mond el, de amelyek helytállóak a részvénytársaság fiókjaira is: Die Frage, ob die Zweigniederlassung unter ihrer Firma klagen und verklagt werden kann, kann weder bejaht noch verneint werden. Denn die Frage ist nicht richtig gestellt. Ein Geschäft ist kein Rechtssubjekt; ein Zweiggeschäft ist ebensowenig prozessfähig wie ein Hauptgeschäft.“ Kommentár I. k. 105. l.

B. S.

Nem gazdagodott névértéken felül az adós, ha hitelezőjének a pénzén egy másik, nem valorizálандó tartozása nyert kiegyenlítést (Kurja V. 6230/1924., MT. VII. 15. sorsz.). Ez a szempont újabban is elég sűrűn visszatér és a valorizáció kizárása, vagy legalább csökkentése irányában hat. Igy pl. a vevő a vételárat az eladó tiltakozása ellenére nem ennek kezéhez fizette ki, hanem a vásárolt házon levő jelzálogos terhet törlesztette vele; utóbb a vételi ügylet hatálytalansága állván elő, a lefizetett összeget vevőnek csak átértékeletlenül itélték vissza, mivel eladó gazdagodása ezen, a jelzett szempontból, nem megy túl (Kurja VI. 109/1926., 1927 I/18., JH. 175. sorsz.). Máskor a vevő már gyámhatósági jóváhagyás előtt kifizette a vételárat, még pedig nem az eladó kiskorúaknak, hanem végrehajtást vezető jelzálogos hitelezőjüknek. A jóváhagyás elmaradván, valorizáltan követeli vissza a pénzt. Vitatja azt is, hogy fizetésével az eladónak többi ingatlanát mentette meg a folyamatbattett végrehajtás elől. A Kurja (V. 1222/1926., 1927. III/3., JH. 519. sorsz.) felold a gazdagodás tisztázása végett: azaz kézzelfoghatóan abban a felfogásban van, hogy jelzálogos terhek törlesztése általában ugyan nem gazdagítja a felszabadított adóst a névértéken felül, de kivételesen eredményezheti ezt is, ha t. i. fizetés hiányában az adós ingatlanait elárverezték volna, s az esetleges hyperocha ezenfelül gyámpénztárba kerülvén, szintén elértéktelenedett volna. Megint más formában bujkál a valorizálандó és a nemvalorizálандó pénztartozások gazdasági egybeeszővödése a következő esetben: Az ingatlant a vevők „hitelművelet által“, azaz felveendő kölcsönből szándékoztak kifizetni, amit az eladó is tudomásul vett. Közbejövén a háboru, lehetlenné vált a hitelművelet, mire vevők egyszerűen nem fizettek.

Eladó keresetére már most a vételárat ugyan valorizáltan itélték meg (Kuria V. 1800/1926., 1927. III/40., JH. 568. sorsz.), de nem az ilyenkor szokásos 100%-ban, hanem csak kb. 37%-ban (!). Egyebek mellett nyilván az a sugallat is dolgozott, hogy ha vevők a tervezett kölcsönt megkapják, úgy annak valorizálatlanul visszafizethetése révén még ennyibe sem jött volna nekik az ingatlan. Mégis kétségbe lehet vonni, vajjon méltányos-e az eladóra ilyen súlyos hátrányt (damnum emergens!) háritani amiatt, hogy a vevőknek a háboru miatt nem sikerült egy remélt előnyhöz (most tehát cessans lucrumhoz) jutniuk.

b. gy.

Osztó-ítélet. Hertzfeld hollandi ügyvéd (jelenleg a saarlouis-i vegyes bíróság bírása) és Zeiller, a lipcsei Reichsgericht bírása, évek óta heves irodalmi propagandát fejtenek ki abban az irányban, hogy bizonyos esetekre adassék meg a bírónak az a jog, hogy oly ítéletet hozzon, aminő egyességet ő látna helyénvalónak a felek közötti jogvita elintézésére. A mozgalomról bővebben irtam a fenti címmel a Jogtudományi Közlönyben. Tipikus esete az osztó-ítélet szükségességének — a németek Vermittelndes Urteil-nek nevezik — perbeli tényállás kényszerű, el nem távolítható tisztázatlansága: a ténybeli „non liquet” esetei. A kir. Kuria elé került nemrégiben egy érdekes válfaja a tisztázhatatlan tényállásnak. Felperes 973 hl. bort vásárolt, amelyet utóbb saját hordóba átféjtett, és az általa bérelt pincébe szállított. Ezt a bormennyiséget a felperes az alperesnek zálogul leköttötte. A távoli helyen lakó alperes váltalta a bor gondozását. Az idők folyamán a borban hiány keletkezett és pedig a bor természetes apadásán felül még két okból, amely okok közül az egyik felperest terheli (a rozoga hordóba való átféjtés csurgást eredményezett), a másik ok alperest terhelve (mert alperes gondozási kötelezettségének nem tett eleget). Az irányadó tényállás szerint az alperest terhelt hiányának aránya épp úgy nem állapítható meg, mint a hordók állapotából kifolyóan a felperest terhelően előállott hiányé.

A Kuria minden elméleti excursio nélkül kimondotta, hogy „a feleket kölcsönösen terhelő kár arányának bizonytalansága mellett megfelel az anyagi jognak a borhiányért való felelősségnek a felek közt egyenlő arányban történt megosztása”. (P. IV. 7316/926.)

Az osztó-ítélet barátainak szemében ez a döntés elvi igazolásul szolgál álláspontjuk mellett. A non liquet tényállásokból más kivetető ut, mint az igények egyességi kettévágása, — gyakorlatilag nem is képzelhető. A Kuriát bizonyára nem az elméleti szempontok vezették, hanem az osztónös gyakorlati érzék, amely egyébként nemcsak ennek az ítéletnek, de az osztó-ítélet elméletének is alapja.

B. S.

Kikötött nagyobb kamat továbbfolyása késedelemben. Hogy judikaturánk a magas kamatokat nem favorizálja, az köztudomású. De amit maguk kamattörvényeink világosan megadnak a hitelezőnek, legalább azt nem szabadna esorbítani. Pedig ez is előfordul. Szolgáljon például a következő eset (Kuria VII. 2597/1926. sz., 1927 jan. 20-ról, HD. XX. k. 8. sorszám): Buzakölcsön mellett évi 21% buzakamat volt kikötve. Hogy a bíróság a lejáratig csak évi 8%-ot ismert el, azon nincs